

Innst. 297 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra finanskomiteen

Dokument 8:74 S (2012–2013)

Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Steinar Reiten, Hans Olav Syversen, Øyvind Håbrekke og Dagrun Eriksen om avvikling av arveavgift ved generasjonsskifte i familieeide bedrifter

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet ble følgende forslag fremmet 22. mars 2013:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en rett til arveavgiftsavskrivelse over 10 år ved generasjonsskifte i familieeide bedrifter. Hvis bedriften avvikles innenfor en tiårsperiode, skal det svares en arveavgift som er redusert med en tidel for hvert år bedriften har vært drevet videre.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse og begrunnelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunvor Eldegard, Gerd Janne Kristoffersen, Marianne Marthinsen, lederen Torgeir Micaelsen, Knut Storberget, Siv-Len Strandskog og Dag Ole Teigen, fra Fremskrittspartiet, Jørund Rytman, Ketil Solvik-Olsen, Kenneth Svendsen og Christian Tybring-Gjedde, fra Høyre, Gunnar Gundersen, Arve Kambe og Jan Tore Sanner, fra Sosialistisk Venstreparti,

Geir-Ketil Hansen, fra Senterpartiet, Magnhild Meltveit Kleppa, fra Kristelig Folkeparti, Hans Olav Syversen, og fra Venstre, Borghild Tenden, viser til at finansministeren har uttalt seg om forslaget i brev av 23. april 2013 til finanskomiteen. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at all arv i utgangspunktet ilegges arveavgift. I 2012 er arv og gaver inntil 470 000 kroner fritatt for arveavgift. Ved arv og gaver til arvelaterens/giverens barn, fosterbarn – herunder stebarn som arvelateren/giveren har oppfostret – og foreldre, er avgiften 6 pst. på arv/gave mellom 470 000 kroner og 800 000 kroner og 10 pst. på det overskytende. De samme innslagspunktene gjelder for andre arvinger/gavemottakere, men avgiftssatsene er henholdsvis 8 pst. og 15 pst. Arv og gave til ektefeller og samboere er ikke avgiftspliktig.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vektlegger at arveavgiften kan ses på som en lempelig erstatning for manglende inntekts- og gevinstbeskatning. Blant mottakere av arv og gaver er det de med høyest inntekt og høyest formue som mottar størst verdier, og som dermed betaler mest arveavgift i absolutte tall.

Dette flertallet viser til at arveavgiften ble endret i 2009, og at formålet var å gjøre avgiften mer rettferdig ved i større grad å likebehandle ulike typer formuesobjekter, redusere satsene og øke innslagspunktene. Mottakere av arv og gaver betaler nå i større grad arveavgift som står i forhold til verdiene den enkelte mottar. Endringene i 2009 ble samlet anslått

å gi netto lettelse på knapt 1,4 mrd. kroner påløpt i 2009.

Dette flertallet viser til at den rentefrie avdragsordningen for arveavgift i forbindelse med generasjonsskifter i familiebedrifter ble innført i 2006, og utvidet i 2009. Dette flertallet har merket seg at mottakere av aksjer og andre former for eierskap i denne typen bedrifter så langt har benyttet seg av ordningen i begrenset omfang, og at dette kan ha sammenheng med at regelverket for arveavgift er gunstig i utgangspunktet, og at arvinger og gavemottakere av denne typen formuesobjekter dermed får lav avgiftsbyrde.

Dette flertallet viser til at årlig avgift ved overføring fra foreldre til barn blir maksimalt drøyt 0,8 pst. av arveavgiftsgrunnlaget i virksomheten dersom avdragsordningen benyttes.

Dette flertallet understreker at hensynet til likebehandling og effektiv ressursbruk tilsier at virksomheter overdratt gjennom generasjonsskifte i utgangspunktet bør stå overfor de samme skatte- og avgiftsbetingelsene som andre virksomheter. Det bør prinsipielt ikke innføres særfordeler i skattesystemet som bidrar til å stimulere en type eierskap framfor et annet. Et betinget arveavgiftsfritak på overføring av eierskap mellom generasjonene i bedrifter vil også svekke arveavgiftens fordelingssegenskaper.

På denne bakgrunn foreslår dette flertallet at forslaget ikke vedtas.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det er urimelig at staten er delarving i ethvert arveoppgjør, og disse medlemmer vil isteden la den enkelte familie beholde sine verdier på tvers av generasjonene. Disse medlemmer påpeker at pengene det i dag betales arveavgift på, allerede har blitt beskattet en rekke ganger tidligere. Disse medlemmer vil videre vise til at det fremstår som usmakelig at staten skal profittere på for eksempel selvmord. Disse medlemmer viser til Innst. 3 S (2012–2013) og Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2013, der arveavgiften ble foreslått avskaffet i sin helhet.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at arveavgiften er en avgift på ting som tidligere har vært fullt ut beskattet gjennom flere generasjoner, enten det er næringsbygg, hytter, biler eller løsøre, kontanter og verdipapirer. Disse medlemmer har som mål at arveavgiften skal fjernes helt, og viser til Innst. 3 S (2012–2013) hvor disse medlemmer foreslo fjerning av trinn 1 i arveavgiften og halvering av øvrige satser som et første steg mot fjerning av arveavgiften.

Disse medlemmer viser til at arveavgiften i dag medfører et stort statlig byråkrati som ved å

fjerne avgiften frigjør store ressurser i skatteetaten. En slik innsparingseffekt forutsetter at hele avgiften fjernes.

Disse medlemmer viser til at det er et stort, oppdemmet behov for generasjons- eller eierskifter i norske bedrifter. Arveavgiften er en stor utfordring for mange og svekker både evnen og motivasjonen for neste generasjon til å overta. Disse medlemmer viser til at en avvikling av arveavgiften vil bidra til generasjonsskifte i flere familiebedrifter.

Disse medlemmer foreslår at forslaget vedlegges protokollen.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til begrunnelsen gitt i representantforslaget.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en rett til arveavgiftsavskrivelse over 10 år ved generasjonsskifte i familieeide bedrifter. Hvis bedriften avvikles innenfor en tiårsperiode, skal det svares en arveavgift som er redusert med en tidel for hvert år bedriften har vært drevet videre.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til de mange utfordringer som arveavgiften gir for små og mellomstore bedrifter. Dette medlem viser til at dette er avgift på aktiva som tidligere har vært fullt ut beskattet gjennom flere generasjoner, enten det er næringsbygg, hytter, biler eller løsøre, kontanter og verdipapirer. Dette medlem mener på prinsipielt grunnlag det er feil å beskatte eierandeler til døde mennesker en gang til. I tillegg fører arveavgiften med seg unødige byråkrati i forbindelse med arveplanlegging, juridisk bistand samt arbeidsbelastning for ligningsmyndigheter som med fordel kunne bli brukt til andre og mer viktige oppgaver. Dette medlem mener at et betinget fritak for arveavgift i familieeide bedrifter i og for seg er bedre enn dagens regelverk, men mener at det er mye mer formålstjenlig å fjerne arveavgiften for både næringslivet og for privatpersoner og viser i så måte til Innst. 3 S (2012–2013) og Venstres alternative statsbudsjett for 2013, der arveavgiften ble foreslått avskaffet i sin helhet.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre:

Forslag 1

Dokument 8:74 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Steinar Reiten, Hans Olav Syversen, Øyvind Håbrekke og Dagrun Eriksen om avvikling av arveavgift ved generasjonsskifte i familieeide bedrifter – vedlegges protokollen.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en rett til arveavgiftsavskrivelse over 10 år ved generasjonsskifte i familieeide bedrifter. Hvis bedriften avvikles innenfor en tiårsperiode, skal det svares en arveavgift som er redusert med en tidel for hvert år bedriften har vært drevet videre.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:74 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Steinar Reiten, Hans Olav Syversen, Øyvind Håbrekke og Dagrun Eriksen om avvikling av arveavgift ved generasjonsskifte i familieeide bedrifter – vedtas ikke.

Oslo, i finanskomiteen, den 14. mai 2013

Torgeir Micaelsen

leder

Dag Ole Teigen

ordfører

Vedlegg

Brev fra Finansdepartementet v/statsråden til finanskomiteen, datert 23. april 2013

Dokument 8:74 S (2012–2013) Representantforslag om avvikling av arveavgift ved generasjonsskifte i familieeide bedrifter

Jeg viser til finanskomiteens brev av 09.04.2013 til Finansdepartementet om ovenfor nevnte representantforslag.

Forslagsstillerne foreslår at betaling av arveavgift avskrives over 10 år ved generasjonsskifte. Hvis bedriften drives videre, bortfaller en tiendedel av avgiften hvert år. Dersom bedriften drives videre i minst 10 år, betales dermed ingen arveavgift.

Endringer i arveavgiften i 2009 medførte at avgiften ble gjort mer rettferdig ved i større grad å likebehandle ulike typer formuesobjekter, redusere satsene og øke innslagspunktene i arveavgiften. Mottakere av arv og gaver må nå i større grad betale arveavgift som står i forhold til verdiene den enkelte mottar. De høyeste satsene ble halvert, de laveste satsene ble redusert med 2 prosentpoeng og innslagspunktene ble økt. Endringene i arveavgiften i 2009 ble samlet anslått å gi netto lettelse på knapt 1,4 mrd. kroner påløpt i 2009.

Endringene i arveavgiften som ble gjennomført i 2009, innebærer høyere arveavgift for mange overtakere av familiebedrifter, men vil også innebære lavere avgift for mange overtakere. Det er særlig mottakere av næringsvirksomhet organisert som enkeltpersonforetak som fikk lavere arveavgift. Mottakere av kun unoterte aksjer over en viss verdi fikk derimot skjerpelse. Det er særlig den rikeste delen av befolkningen som eier unoterte aksjer. En skjerping av verdsettingsreglene for denne typen verdipapirer blir derfor ansett å ha gode fordelingsvirkninger. Samtidig var det et viktig hensyn for Regjeringen at endringene i arveavgiften ikke skulle medføre en uforholdsmessig ulempe for familieeide bedrifter.

For å avhjelpe eventuelle likviditetsproblemer for dem som får høyere arveavgift som følge av endringene, ble den rentefrie avdragsordningen for familiebedrifter utvidet ved å fjerne størrelsesbegrensningen på foretak som kvalifiserer for ordningen og ved å øke avdragsperioden fra 7 til 12 år. På grunn av rentefriheten innebærer dette også en reell lettelse i arveavgiften sammenlignet med mottakere av andre typer formuesobjekter. Den rentefrie avdragsordningen for arveavgift i forbindelse med generasjonsskifter i familiebedrifter ble innført i 2006. Mottakere av aksjer og andre former for eierskap i denne typen bedrifter har så langt benyttet seg av denne ordningen i begrenset omfang. Dette kan ha sammenheng med at regelverket for arveavgift i forbindelse med gene-

rasjonsskifte i familieeide bedrifter er gunstig i utgangspunktet, og at arvinger og gavemottakere av denne typen formuesobjekter dermed får lav avgiftsbyrde. Ved overføring av store registrerte verdier vil den rentefrie avdragsordningen innebære en betydelig avgiftslette.

Mottakere av ikke-børsnoterte aksjer og andeler kunne fram til 2009 velge å verdsette disse verdipapirene til 30 pst. av verdipapirenes andel av selskaps skattemessige formuesverdier. Denne verdsettingsrabatten på 70 pst. ble redusert til 40 pst., og begrenset til et arveavgiftsgrunnlag på 10 mill. kroner knyttet til ikke-børsnoterte aksjer og andeler for den enkelte mottaker. Arveavgiftsgrunnlaget ble også utvidet ved at økte ligningsverdier av nærings eiendom i formuesskatten også får virkning i arveavgiften. Videre ble det innført en regel i arveavgiften om at det skal tas hensyn til eierstyrte kapitalendringer i selskapene mellom 1. januar og tidspunktet for overføring av aksjer eller andeler. Dette har sammenheng med at selskapenes skattemessige formuesverdier kun fastsettes ved årsskiftet, mens det kan skje store endringer i selskapenes formuesverdier i løpet av året.

Arveavgiftsgrunnlaget er ofte vesentlig lavere enn virkelige verdier. For eksempel er siktemålet med endringene i ligningsverdiene for næringseidommer å få verdiene på fast eiendom i ikke-børsnoterte selskaper fastsatt til 50 pst. av markedsverdi. Verdien av goodwill i ikke-børsnoterte selskaper er ikke med i arveavgiftsgrunnlaget. Også lån mottatt sammen med aksjer kan på grunn av aksjerabatten bidra til at arveavgiftsgrunnlaget blir vesentlig lavere enn reelle verdier.

Unoterte aksjer utgjør en relativt liten andel av arveavgiftsgrunnlaget. I 2010 utgjorde slike aksjer en brutto verdi (før fratrukk for mottatt gjeld) på 1,8 mrd. kroner i arv og gaver. Til sammenligning utgjorde boligeiendommer 13,5 mrd. kroner i arv og gaver. Saker behandlet av skifteretten er ikke medregnet, men disse utgjør normalt samlet sett lave verdier sammenlignet med private skifter.

Lønnsomme og solide virksomheter vil normalt kunne utdele midler, om nødvendig ved å ta opp lån, for at nye eiere skal kunne betjene arveavgiften. Det er derfor vanskelig å se at generasjonsskifte i slike virksomheter generelt skulle være problematisk på grunn av manglende likviditet. Lite solide bedrifter vil få relativt lav avgift fordi nettoverdiene i bedriften er små.

Årlig avgift ved overføring fra foreldre til barn blir maksimalt drøyt 0,8 pst. av arveavgiftsgrunnlaget i virksomheten dersom avdragsordningen benyttes. En årlig avkastning på 0,8 pst. etter skatt av dette grunnlaget er dermed nok til å finansiere arveavgiften i løpet av avdragsperioden. De reelle verdiene vil ofte være langt høyere enn arveavgiftsgrunnlaget, og dermed vil tilstrekkelig avkastning av de reelle verdiene for å betjene arveavgiften være tilsvarende lavere. Den årlige avgiften vil også kunne bli lavere hvis bedriften er eid av begge foreldre, eller hvis den overføres over flere år eller til flere mottakere, eller mottakerne har eller får andre midler til å betale arveavgiften med.

For overtakere av aksjer og andeler gjelder kontinuitetsprinsippet, og inngangsverdien vil være den laveste verdien av enten tidligere eiers inngangsverdi eller arveavgiftsgrunnlaget. I tilfeller hvor mottakers arveavgiftsgrunnlag ligger lavere enn tidligere eiers inngangsverdi, vil en økning i arveavgiftsgrunnlaget derfor gi økt inngangsverdi på aksjene på mottakers hånd. Dette vil igjen øke mottakers skjermingsgrunnlag og gi grunnlag for redusert skatt på aksjeutbytte og på eventuell gevinst ved senere salg.

Hensynet til likebehandling og effektiv ressursbruk tilsier at virksomheter overdratt gjennom generasjonsskifte i utgangspunktet bør stå overfor de samme skatte- og avgiftsbetingelsene som andre virksomheter. Det bør prinsipielt ikke innføres særfordeler i skattesystemet, herunder i arveavgiften, som bidrar til å stimulere en type eierskap framfor et annet.

Arveavgiften bidrar til å skaffe staten nødvendige inntekter til å finansiere fellesgodene. Uten denne

avgiftsinntekten måtte andre skatter skjerpes tilsvarende for å opprettholde nivået på velferdsordningene. Andre skatter og avgifter kan dessuten ha mer uheldige virkninger for økonomiens virkemåte enn arveavgiften.

Det er ikke ordinær inntektsskatt på arv og gaver for mottaker, og arv og gave anses heller ikke som realisasjon som gir grunnlag for eventuell gevinstbeskatning av bo eller giver. Arveavgiften kan ses på som en lempelig erstatning for manglende inntekts- og gevinstbeskatning.

Siden aksjeformue er sterkt konsentrert i befolkningen, er det de rike som først og fremst drar nytte av den lave verdsettingen av ikke-børsnoterte aksjer og andeler. Et betinget arveavgiftsfritak på overføring av eierskap mellom generasjonene i bedrifter ville svekke arveavgiftens fordelingsegenskaper ytterligere. Vektlegging av fordeling og rettferdighet i arveavgiften tilsier derfor at en ikke bør erstatte den rentefrie avdragsordningen med betinget arveavgiftsfritak ved generasjonsskifte i bedrifter.

Forslaget kan medføre innlåsvirkninger som vil avhenge av hvordan ordningen utformes. Kravet om videre drift kan medføre at ulønnsom virksomhet som burde avvikles, videreføres.

Jeg har merket meg at forslaget ikke setter noe krav til at arve- eller gavemottaker skal beholde eierskapet til familiebedriften, eller andeler i denne, i tiårsperioden for avskrivning av arveavgiften. Uten slike krav vil det imidlertid være vanskelig for skattyter og for skattemyndighetene å holde kontroll med om vilkåret om videre drift for bedriften er oppfylt. På den annen side vil krav til eierskap kunne forsterke innlåsvirkninger.

